

MEMÒRIA HISTÒRICA

un cop ja s'ha embolicat, pot fer coses que no estan bé".

Francisco va desertar de l'AGLA el 1950, juntament amb la Pastora. Es van convertir probablement en la parella de guerrillers més buscada per la Guàrdia Civil. "Deien que mon pare va ser l'amant de La Pastora... però la Pastora era un home [inscrit al registre com a dona per una malformació i perquè no hagués de fer el servei militar]. El cas és que es devien estimar molt, això segur. Van anar sempre junts i van viure dos anys en una cova menjant només nous i el que agafaven del camp, sense encendre el foc per no aixecar sospites", recorda Lúdia.

El periple de Francisco, que va arribar a ser el cap del segon batalló del 17 Sector de l'AGLA i va injectar les seues idees polítiques a La Pastora, s'acaba als Reguers, a conseqüència dels trets disparats pel fill de l'empresari Jaume Nomen, Enric Nomen. "Jo sempre he pensat que no era el primer cop que anaven al xalet dels Nomen, i per això mon pare, que no era gens confiat, es va confiar", especula Lúdia. El tiroteig es va desencadenar quan les negociacions entre la família arrossaire i els dos maquis, que exigien diners, s'havien ja distès. Fins i tot els havien convidat a pastissos, segons la bibliografia consultada.

Lúdia, que tenia 18 anys, es va assabentar de la mort de Francisco per la Guàrdia Civil: "Van venir a comunicar-nos-ho i ens van ensenyar una foto del mort, però no ens van deixar anar a veure'ni ni portar el cadàver [la família mateix conclou que probablement ja l'havien enterrat, el 4 d'agost al matí segons consta a l'acta de defunció]. De la imatge recordo que estava de costat i portava una motxilla a l'esquena [on probablement duia les bombes de mà a què fa referència el llibre de l'historiador José Calvo La Pastora. Del monte al mito]. No només no ens van voler donar ni la foto, sinó que ens van prendre totes les que teníem a casa. Ho van fer molt malament". Lúdia aixeca el to. "Tenien por que s'aixequés el mort?"

Sobre la incertesa al voltant del lloc on descansen les restes de son pare, Lúdia admet: "Ens pensàvem que estava enterrat al cementiri principal de Tortosa. A mi em van explicar que va haver-hi gent que li va portar flors a la tàpia del cementiri de Tortosa". Este detall l'explicava la primera carta enviada recentment pel Govern d'Aragó a l'alcalde de Tortosa, Meritxell Roigé, però va resultar una dada equívoca per

INGRÉS A LA GUERRILLA

"Quan va fugir, els guàrdies van cosir a trets un tronc sec. Amb el que va patir després, tant de bo l'haguessen mort aquell mateix dia"

a la recerca del cos.

Lúdia no estalvia explicacions: "La meua tia va arribar a parlar amb un enterrador que li va explicar que va donar sepultura a un maqui a qui van portar amb un cavall i van enterrar sense títol ni res. Continuàvem sense saber el lloc exacte, però ja intuïm que no podia ser una fossa comuna", com s'havia especulat, expliquen Lúdia i Àngeles, que admeten que n'han parlat amb una certa naturalitat, de tot plegat, durant tots estos anys. Lúdia va més enllà: "Des

que va passar jo me'n recordo tots els dies. De tot allò me'n recordo com si fos ara", expressa, i continua: "Vull portar-lo al cementiri de Castellote i posar les restes en un nínxol, com tinc a la resta de la família. Així, ja em puc morir tranquil·la. Per a mi és important. Vull que estiga aquí". Probablement esta esperança, ara redoblada, la manté amb força: "Parlar d'això no em pesa gens", diu. Més aviat la reactiva. Se li encén el front arrugat.

En els darrers 80 anys, la història brutal de Francisco Serrano no ha tingut gaire protagonisme a Castellote, ni en les relacions privades fora de la família Serrano ni en l'esfera pública. "Al poble, uns no ens volem perquè eren de l'altre bàndol i els altres no es feien amb nosaltres per por. Després, en democràcia, s'hi han interessat historiadors i gent de fora com vostè, però ni la gent del poble ni l'Ajuntament, no", expliquen mare i filla. "No els he d'agraïr res", sentència Lúdia Serrano.

A la vida, en general, també té uns quants retrets a fer-li. Sense Francisco a casa, ella i la seua mare van haver de fer de criades arreu. "Jo amb 10 anys rentava roba per a cinc cases, i no amb rentadora, com ara, sinó a mà i amb pastilles de sabó dur". El seu oncle, Miguel Serrano Irazzo, es va exiliar. Va voler tornar per venjar la família quan es va assabentar que gent del poble els havia cremat la casa, i així ho va anunciar per carta, però les seues intencions van arribar a oïdes de la Guàrdia Civil i a Miguel el van avisar que no tornés, que l'esperaven. Va marxar a Argentina, on va morir. El seu avi, Isidro Serrano, pare de Francisco i Miguel, va morir a Barcelona el 1949 en caure d'un tren: algunes fonts han parlat de suïcidi, però Lúdia i Ramiro Domínguez afirmen que el van matar els del Partit Comunista d'Espanya (PCE) perquè era republicà, com Francisco, i no atenia a la rigidesa d'idees i a les ordres comunistes. Un drama familiar entre extrems polítics. "A Castellote van entrar els comunistes matant, i després els altres també van matar molt", resumix Lúdia, que, per a acabar-ho d'adobar, anys més tard va perdre un fill en un accident de cotxe. També va perdre dos dels seus germans per culpa d'una hemofília (malaltia genètica que impedia la correcta coagulació de la sang), i un tercer va morir de tifus, segons explica. Ella és vídua. Conserva una germana, amb la qual està molt unida, i tot el que vol és poder enterrar dignament el seu pare al cementiri del poble.

MEMÒRIA HISTÒRICA El monument franquista del riu

Roigé espera reunir-se amb els nous governs per a desencallar el catàleg de vestigis franquistes

Tortosa Redacció

La Comissió per la Retirada de Símbols Franquistes considera que Tortosa "no es pot permetre" mantenir el monument franquista al mig de l'Ebre després de ser elegida capital de la Cultura Catalana del 2021. Just quan es complixen 52 anys de la inauguració del monòlit per part del dictador Franco (el 21 de juny de 1966), l'entitat sosté que la decisió en consulta popular, fa dos anys, de reinterpretar el símbol feixista dona "una imatge que malmet la projecció de la ciutat, interna i externa". La Comissió celebra que la ciutadania "vaja madurant democràticament" i s'haja

canviat sense rebombori el nom a la plaça i l'Institut Joaquín Bau, exalcalde de Tortosa durant la dictadura de Primo de Rivera. Per la seua banda, l'Ajuntament de Tortosa no ha fet cap gran pas endavant per a reinterpretar el monòlit, i està encara elaborant el catàleg de vestigis franquistes i de la Guerra Civil al qual va instar una sentència judicial per tal de complir amb la Llei de memòria històrica. L'alcalde, Meritxell Roigé, està a l'espera de poder tractar sobre aquest catàleg amb els nous governs de la Generalitat i l'Estat. En el cas de l'executiu estatal, també li plantejarà la titularitat del monument abans de poder-hi actuar.

TRÀMITS

Tortosa estudiarà la propietat del racó on està enterrat Serrano

La Direcció General de Relacions Institucionals del Govern d'Aragó ha reclamat per carta a l'alcalde de Tortosa, com va anunciar que faria esta publicació, que comprove la informació revelada pel SETMANARI L'EBRE sobre el lloc on estaria enterrat Francisco Serrano i aprobe un decret d'alcaldia o un acord de govern que permetia als arqueòlegs del Govern d'Aragó l'exhumació del cos, per a practicar-li les corresponents mostres d'ADN que certifiquen que es tracta de Francisco Serrano Irazzo. Fonts de l'Ajuntament de Tortosa han explicat que el primer que faran serà assegurar-se que el racó del cementiri on presumptament es va inhumar en terra Francisco Serrano, sense cap referència en superfície, és de titularitat municipal i no correspon a cap nínxol privat. En cas que siga així, l'equip de govern de Tortosa sempre ha dit que donarà les màximes facilitats perquè el cos puga ser retornat a la seua filla. El diputat aragonès Ramiro Domínguez ha assegurat que l'executiu autonòmic es farà càrrec de totes les despeses, inclosos l'enterrament a Castellote, i li prepararà un acte d'homenatge.

Aquí digitat

Cursos d'estiu:

Escola d'Art a Tortosa
Diputació de Tarragona

30.1 De dissabte a diumenge 10 a 14 h i 15 a 19 h 16 h 57,76 €	Vídeo mapping La pràctica consistirà en crear una animació sobre una superfície volumètrica. Treball de Warping sobre la superfície A càrrec de Monsuton
JULIOL: 02.06 De dissabte a diumenge 9 a 10 h i 13 a 19 h 20 h: 72,20 €	Art sonor i música visual coneixements tècnics i metodològics bàsics per a realitzar produccions electroacústiques pròpies que puguin interaccionar amb altres disciplines artístiques A càrrec de Joan Bagés i Rubi
02.06 De dissabte a diumenge 18 a 20 h 10 h: 36,10 €	Art i internet: noves pràctiques en l'era digital Aproximació a les principals obres i projectes d'art basats en internet A càrrec de Gerard Cuartero
02.06 De dissabte a diumenge 16 a 19 h 15 h: 54,15 €	Iniciació a la creació d'aplicacions mòbils android Aprendre a realitzar aplicacions senzilles per mòbils o tabletas amb sistema operatiu Android A càrrec de Josep Garrido Borja
07 Dissabte: 11 a 13 h i 15.30 a 19 h Preu: 28,88 € Inclou tapa + aperitiu + cafè	Passejada: Edifici > Monument > Poble Un selecte vagareig pel patrimoni construït ebrenc Per comprendre els valors i la rellevància del patrimoni cultural de les Terres de l'Ebre a partir de tres significades architectures A càrrec de Toni López Dauí
09.12 De dissabte a diumenge 10.30 a 14.30 h 16 h: 57,76 €	Gràfica generativa. Dibuixar amb codi Llenguatge de programació de fàcil utilització, i que serveix com a medi per a l'ensenyament i producció de projectes multimèdia o interaccions de disseny digital A càrrec d'Alba G. Corral

Escola d'Art
Tortosa

Diputació Tarragona

Tel. 977 444 163 / eaditortosa@dipta.cat
www.dipta.cat/saditortosa
www.facebook.com/eaditortosa